BIBLIOTEKA TECHNOSANACJI · NR 701 · WYDANIE I

TECHNO REPUBLIKA

utopia, rewolucja czy konieczność cywilizacyjna ery AI

UTOPIA?

REWOLUCJA?

KONIECZNOŚĆ?

Konieczna zdolność.
Wybrana forma.
Zdolność pod kontrolą Narodu.

dr Andrzej Węgrzyn
autor i narrator

Bezpieczne państwo

Konkurencyjna gospodarka

Kreatywne społeczeństwo

Ład oparty na cybernetyce

TechnoSanacja

technorepublika.pl
technosanacja.pl

TechnoRepublika.pl | TechnoSanacja.pl | Biblioteka | Dokument filarowy | nr 701

TECHNOREPUBLIKA

Utopia, rewolucja czy konieczność cywilizacyjna ery AI

Bezpieczne państwo, konkurencyjna gospodarka, kreatywne społeczeństwo i ład ustrojowy oparty na cybernetyce

1 pytanie • 3 odpowiedzi • 10 analiz • 6 uzasadnień konieczności • 4 cele ustroju • 13 bezpieczników • 7 rent i 8 bezpieczników antyrentowych • 25 wskaźników • 35 rysunków • mapa drogowa 2026–2035

dr Andrzej Węgrzyn

autor i narrator

Biblioteka TechnoSanacji nr 701 · Wydanie I (e-book) · Polska, 15 listopada 2026 r. · Wszelkie prawa zastrzeżone

Bezpłatny fragment · CC BY-ND 4.0 · pełna wersja: technorepublika.pl

Karta wydania

Tytuł: TechnoRepublika – utopia, rewolucja czy konieczność cywilizacyjna ery AI. Bezpieczne państwo, konkurencyjna gospodarka, kreatywne społeczeństwo i ład ustrojowy oparty na cybernetyce.

Autor i narrator: dr Andrzej Węgrzyn.

Seria: Biblioteka TechnoSanacji, wydania książkowe (seria 700), nr 701. Dokument wiodący strony filarowej technorepublika.pl.

Wydanie: pierwsze (e-book: PDF, EPUB; wersja edytowalna DOCX), Polska, 15 listopada 2026 r. Wydanie zastępuje draft redakcyjny nr 100 z 14 listopada 2026 r.

Wydawca: TechnoSanacja.pl – wydawnictwo, księgarnia i sklep internetowy dla popularyzacji i komercjalizacji wiedzy; portal TechnoRepublika.pl.

Prawa autorskie: © dr Andrzej Węgrzyn 2026. Wszelkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie bez zgody autora zabronione, poza dozwolonym użytkiem i cytatem.

Skład i grafika: tekst Aptos 11 pkt, tabele, ramki i rysunki Aptos 10 pkt; rysunki, infografiki i mapy myśli wykonane programowo na podstawie danych i modeli opisanych w tekście; zdjęcia autora z archiwum autora.

Metoda: opracowanie na podstawie korpusu TR (28 432 dokumenty po trzech rundach badań) z użyciem narzędzi sztucznej inteligencji, z autorem w pętli kreatywnej i weryfikacyjnej (zasada Source-to-Claim).

Zastrzeżenie: publikacja ma charakter programowy, analityczny i edukacyjny. Nie stanowi obowiązującego prawa ani opinii prawnej. Stan prawny: 15 listopada 2026 r. Liczby z literatury zagranicznej ilustrują mechanizmy i nie są prognozami dla Polski.

Dokument towarzyszący: 701R Rekomendacje zmian w dokumentach kanonicznych, programowych i strategicznych TechnoSanacji.

Kontakt i aktualizacje: technorepublika.pl · technosanacja.pl

Bezpłatny fragment · CC BY-ND 4.0 · pełna wersja: technorepublika.pl

Spis treści

Wstęp autora....7
O publikacji....9
Po co ta książka....9
Jak czytać tę książkę....10
Co nowego w wydaniu 701....11
Skrót publikacji....12
0. Streszczenie strategiczne....13
CZĘŚĆ I. PYTANIE....16
1. Trzy słowa, jedno pytanie....17
1.1. Dlaczego pytamy właśnie tak....17
1.2. Utopia: plan czy metoda....17
1.3. Rewolucja: skala czy metoda....18
1.4. Konieczność: czego i dla kogo....18
1.5. Formuła zdolności: dlaczego iloczyn, a nie suma....18
1.6. Test Trzech Słów – narzędzie dla czytelnika....19
2. Przełom: dlaczego era AI zmienia warunki istnienia państwa....21
2.1. Technologia ogólnego przeznaczenia....21
2.2. Konwergencja: AI, roboty, biotechnologia, energia....21
2.3. Luka tempa: instytucje uczą się wolniej niż technologia....22
2.4. Krzywa J i okno Pereza: kiedy państwo ma dźwignię....23
2.5. Zależność od ścieżki i wiarygodność reguł....24
2.6. Realizm dywidendy: konieczność nie stoi na obietnicy szybkiego wzrostu....24
CZĘŚĆ II. DIAGNOZA....26
3. Polska 2026: potencjał bez systemu....27
3.1. Dobra rura, słaba treść....27
3.2. Sprawne efektory, uszkodzone sensory....28
3.3. Deklaracja wyższa niż pomiar....28
3.4. Wiążące ograniczenia....29
3.5. Polski kontekst prawny i instytucjonalny (stan: listopad 2026)....30
3.6. Gotowość do AI: o wyniku decyduje zdolność państwa, a nie zakup technologii....30
4. Dziesięć analiz dla świadomości obywatelskiej....33
4.1. Analiza polityczna: władza w epoce algorytmów....33
4.2. Analiza społeczno-gospodarcza: koniec modelu doganiania....33
4.3. Analiza zasobowa (VRIO): czym naprawdę dysponujemy....34
4.4. Analiza kulturowa: czas, zaufanie, opowieść....35
4.5. Analiza technologiczna: stos suwerenności....35
4.6. Analiza prawna: co już obowiązuje, a czego brakuje....37
4.7. Analiza ustrojowa: architektura bez sprzężenia....37
4.8. Analiza bezpieczeństwa i militarna: odporność totalna....38
4.9. Analiza konwergencji: roboty autonomiczne i biotechnologia....38

Bezpłatny fragment · CC BY-ND 4.0 · pełna wersja: technorepublika.pl

4.10. Synteza: SWOT, TOWS i profil analiz....40
CZĘŚĆ III. ROZSTRZYGNIĘCIE....43
5. Argument z utopii: co w TechnoRepublice jest naprawdę utopijne....44
5.1. Trzy założenia utopijne....44
5.2. Cykle euforii....44
5.3. Lekcja chilijskiego eksperymentu cybernetycznego (1971–1973)....44
5.4. Macierz „utopia czy sanacja”....45
6. Argument z rewolucji: skala tak, metoda nie....47
6.1. Państwo agentowe....47
6.2. Przejście, nie przewrót....47
6.3. Okna krytyczne są obosieczne....47
6.4. Słowa-wytrychy: gdy „suwerenność” i „bezpieczeństwo” uzasadniają wyjątek....48
6.5. Rewolucja reguł....49
7. Argument z konieczności: konieczność warunkowa....50
7.1. Zdolność × ustrój: najważniejszy wynik badań....50
7.2. Demokracja buduje zdolność państwa, a nie ją osłabia....50
7.3. Techno-Lewiatan: realny atraktor....52
7.4. Cztery scenariusze do 2035 r....52
7.5. Konieczność warunkowa – definicja....53
8. Sześć uzasadnień konieczności cywilizacyjnej....55
8.1. Uzasadnienie cybernetyczne....55
8.2. Uzasadnienie systemowe....56
8.3. Uzasadnienie sieciowe....56
8.4. Uzasadnienie technologiczne....57
8.5. Uzasadnienie ustrojowe....57
8.6. Uzasadnienie społeczno-gospodarcze....59
8.7. Symulacja: dlaczego pętla musi być zamknięta i dostrojona....59
CZĘŚĆ IV. PROJEKT....61
9. TechnoRepublika jako układ samodzielny....62
9.1. Od organów władzy do organów sterowania....62
9.2. Sześć organów, nie cztery....63
9.3. Model systemu żywotnego z rozproszoną funkcją tożsamości i kierunku....63
9.4. Trzynaście bezpieczników: silne państwo bez dominacji....65
9.5. Dowód przed władzą....66
10. Cztery cele ustroju....67
10.1. Bezpieczne państwo: odporność totalna i Model 3A....67
10.2. Konkurencyjna gospodarka: państwo misji i rynki kontestowalne....69
10.3. Kreatywne społeczeństwo: sojusz trzech pokoleń i odporność poznawcza....69
10.4. Ład ustrojowy oparty na cybernetyce....70
11. Rozważanie filozoficzne: co wynika z przyjęcia konieczności cybernetycznej....72
11.1. Konieczność i wolność: stara para w nowym świetle....72
11.2. Inżynieria cząstkowa zamiast utopijnej....73
11.3. Wolność jako niedominacja w świecie algorytmów....74

Bezpłatny fragment · CC BY-ND 4.0 · pełna wersja: technorepublika.pl

11.4. Renta jako entropia instytucjonalna....74
11.5. Władza wyniku zamiast władzy procedury....75
11.6. Odporność jako cnota obywatelska....75
11.7. Suwerenność jako zdolność samodzielnego sterowania....76
11.8. Granica: człowiek jest celem, a nie zmienną....76
12. Konsekwencje przyjęcia konieczności cybernetycznej....78
12.1. Co rośnie: zdolność, produktywność, suwerenność, odporność....78
12.2. Co znika: renty, władza proceduralna, zasiedzenie, kartele....78
12.3. Macierz uzasadnień: dlaczego wnioski są mocne....81
13. Człowiek u steru....84
13.1. Dlaczego „człowiek w pętli" to za mało....84
13.2. Sześć zdolności kontroli....84
13.3. Skala autonomii A0–A4....85
13.4. Karta Triady: dziesięć pytań do każdego algorytmu publicznego....85
13.5. Agenci AI w państwie....86
13.6. Zaufanie mierzone segmentowo....86
CZĘŚĆ V. DROGA....88
14. Rewolucja reguł w oknie krytycznym: mapa drogowa 2026–2035....89
14.1. Kolejność ma znaczenie....89
14.2. Dobrowolny homeostat jako akt prawomocności....90
14.3. Półka Reform i nisze....91
15. Nowy standard myślenia obywatelskiego....92
15.1. Obywatel jako receptor i homeostat....92
15.2. Dziesięć pytań obywatela ery AI....92
15.3. Powinności, kluby, pokolenia....93
15.4. Język sanacji zamiast języka zbawienia....93
16. Panel regulatora: wskaźniki KPI i KRI....95
17. Ryzyka, kontrargumenty i czego ta książka nie twierdzi....97
17.1. Pięć najmocniejszych kontrargumentów....97
17.2. Ryzyka wdrożenia i bezpieczniki....97
17.3. Czego ta publikacja nie twierdzi....98
18. Werdykt i formuła końcowa....99
18.1. Odpowiedź na tytułowe pytanie....99
18.2. Formuła końcowa....99
18.3. Hasła programowe....100
Aneks A. Słownik pojęć, terminów i skrótów....101
Aneks B. Bibliografia....109
B.1. Akty prawne Unii Europejskiej i Rady Europy....109
B.2. Akty prawne i dokumenty Rzeczypospolitej Polskiej....109
B.3. Raporty i dokumenty instytucjonalne....110
B.4. Publikacje korpusu TR przywołane w tekście....110
B.5. Klasyka i literatura teoretyczna: cybernetyka, systemy, sieci, ustrój, filozofia polityczna, ekonomia instytucjonalna....112

Bezpłatny fragment · CC BY-ND 4.0 · pełna wersja: technorepublika.pl

B.6. Dokumenty Biblioteki TechnoSanacji (Hierarchia 4)....114
B.7. Destylaty rund badawczych Biblioteki (podstawa syntezy)....115
Aneks C. Metoda i korpus....116
C.1. Korpus TR po trzech rundach badań....116
C.2. Metoda pracy....117
C.3. Ograniczenia....117
Aneks D. Miejsce publikacji w Bibliotece TechnoSanacji....119
Metryka dokumentu....120

Bezpłatny fragment · CC BY-ND 4.0 · pełna wersja: technorepublika.pl

Wstęp autora

Tę książkę piszę dla obywatela, który nie ma czasu czytać stu raportów o sztucznej inteligencji, ale czuje, że świat zmienia się szybciej, niż nadąża za nim państwo. Piszę ją także dla urzędnika, przedsiębiorcy, nauczyciela, żołnierza, lekarza, seniora i studenta. Dla każdego, kto zadaje sobie trzy pytania. Czy idea państwa „zdolnego do działania", które łączy nowoczesną technologię z kontrolą obywatelską, nie jest kolejną piękną utopią? Czy nie jest zapowiedzią rewolucji, która – jak wiele rewolucji przed nią – skończy się źle? A może po prostu nie mamy wyboru, bo era AI, robotów autonomicznych i biotechnologii nie zapyta nas o zgodę?

Od kilku lat w Bibliotece TechnoSanacji opisuję ustrój, który nazywam **TechnoRepubliką**. Ma on zapewnić cztery rzeczy naraz: **bezpieczne państwo, konkurencyjną gospodarkę, kreatywne społeczeństwo i ład ustrojowy oparty na cybernetyce**, czyli na nauce o sterowaniu, sprzężeniu zwrotnym i korekcie błędu. Na portalu technorepublika.pl ujmuję to w jednym zdaniu: **TechnoSanacja jest drogą, Model 3A jest metodą, a TechnoRepublika jest celem.** W tej książce dodaję do tego zdania czwarty człon, który uważam za najważniejszy: **Naród jest homeostatem** – to obywatele, a nie elity ani maszyny, ustalają kryteria, według których państwo ocenia, czy działa dobrze.

Cel bywa jednak podejrzany. Historia zna wiele projektów „lepszego państwa", które kończyły się gorzej niż to, co miały naprawić. Dlatego w tej książce nie bronię TechnoRepubliki. **Poddaję ją próbie.** Zestawiam ją z ponad 28 tysiącami dokumentów naukowych, prawnych i raportów zebranych w trzech rundach badawczych, z dorobkiem wcześniejszych rund Biblioteki (filozofia utopii, przełomy cywilizacyjne, cybernetyka państwa, diagnoza Rzeczypospolitej) i z dokumentami kanonu TechnoSanacji. Szukam w nich nie potwierdzeń, ale **warunków obalenia** – faktów, które pokazałyby, że się mylę.

Wynik jest prostszy, niż się spodziewałem, i zarazem bardziej wymagający, niż bym chciał. Prostszy, bo literatura z wielu dziedzin zbiega się w jednym miejscu: państwo, które nie zbuduje zdolności adaptacyjnej, nie zachowa neutralności. Przejmie cudze standardy, cudze modele, cudze chmury obliczeniowe i cudze kategorie, którymi opisuje się ludzi i sprawy. Bardziej wymagający, bo ta sama literatura równie zgodnie pokazuje, że zdolność bez bezpieczników prowadzi wprost do państwa nadzoru. **Konieczność dotyczy więc zdolności. Republika jest wyborem**, którego trzeba dokonać świadomie i którego trzeba bronić codziennie.

Trzecia runda badań, przeprowadzona na recenzowanej literaturze z bazy OpenAlex, przyniosła wiadomość, która mnie szczególnie ucieszyła. Badania porównawcze pokazują, że **demokracja w długim okresie buduje zdolność państwa, a nie ją osłabia**. To podważa popularny mit „efektywności autorytarnej", według którego sprawne państwo musi być państwem twardej ręki. Republika nie jest więc ceną, którą płacimy za bezpieczeństwo. Jest jedną z dróg do niego. Ta myśl przewija się przez całą książkę i nadaje jej ton: **pozytywny, ale nie naiwny**.

Pisząc, trzymam się czterech zasad. Po pierwsze, oddzielam to, co zmierzone, od tego, co zapowiedziane. Po drugie, przy każdej tezie podaję mechanizm, a nie hasło. Po trzecie, mówię wprost, czego nie wiem i czego książka nie twierdzi. Po czwarte, unikam żargonu: pojęcia cybernetyki tłumaczę na język codzienny, a tam, gdzie fachowa nazwa jest potrzebna, wyjaśniam ją przy pierwszym użyciu i w słowniku na końcu.

Bezpłatny fragment · CC BY-ND 4.0 · pełna wersja: technorepublika.pl

Czytelnik, który ma tylko kwadrans, znajdzie wszystko, co najważniejsze, w ramkach, rysunkach i tabelach. Czytelnik, który ma wieczór, przejdzie przez całe rozumowanie – od pytania, przez diagnozę i dowody, po architekturę ustroju, rozważanie filozoficzne i drogę budowy. Czytelnik, który chce działać, znajdzie w rozdziale 15 dziesięć pytań, które może zadać każdemu politykowi, urzędowi i każdemu systemowi sztucznej inteligencji w państwie.

Nie obiecuję państwa nieomylnego. Proponuję państwo, które **wcześniej widzi błąd i potrafi go naprawić** – i które nigdy nie zapomina, że służy ludziom, a nie odwrotnie.

dr Andrzej Węgrzyn Polska, listopad 2026 r.

Bezpłatny fragment · CC BY-ND 4.0 · pełna wersja: technorepublika.pl

O publikacji

Po co ta książka

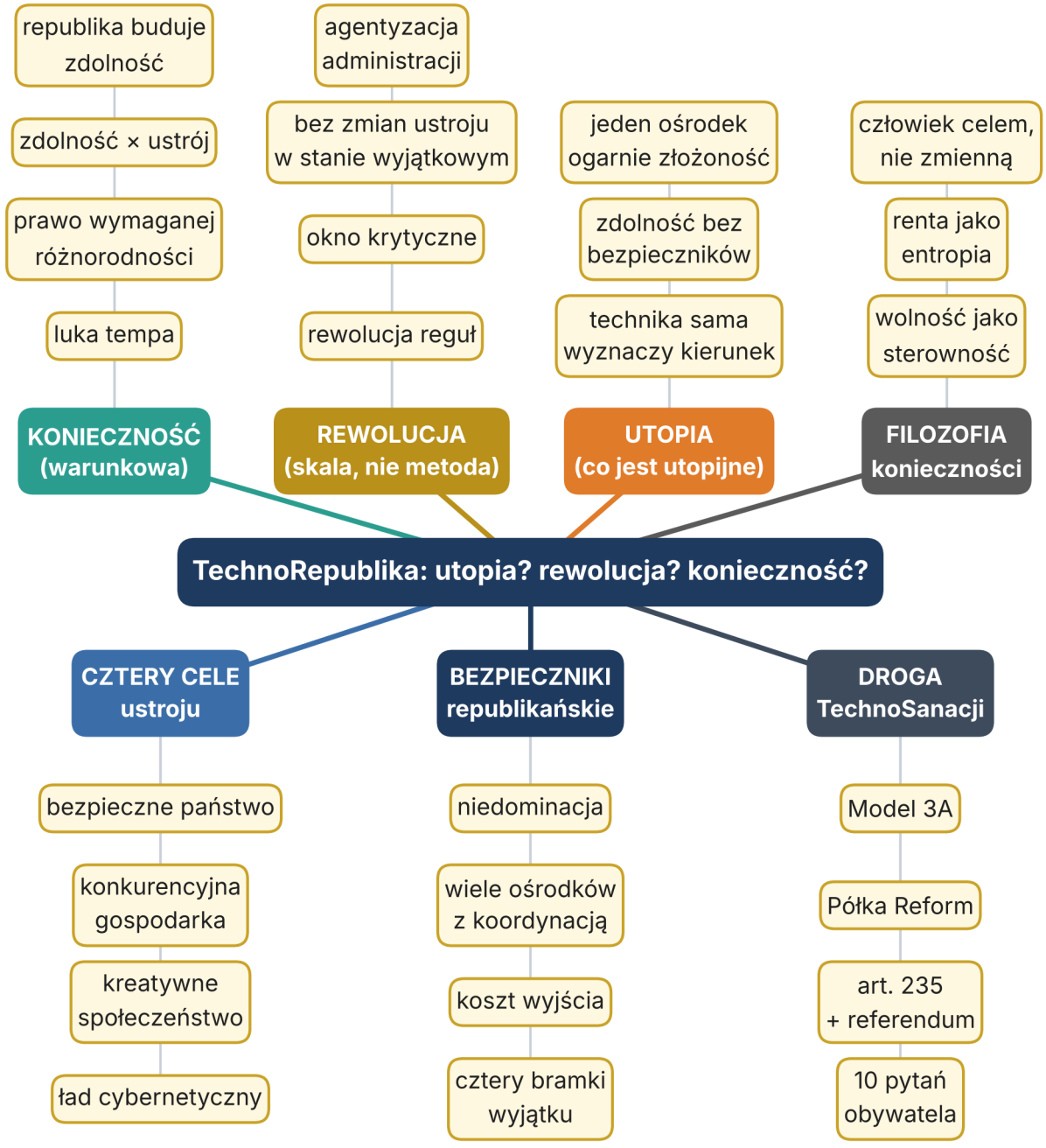
Publikacja nr 701 Biblioteki TechnoSanacji jest **dokumentem wiodącym strony filarowej technorepublika.pl**. Odpowiada na pytanie, które dotąd w Bibliotece pozostawało domyślne: czy TechnoRepublika jest utopią, rewolucją czy koniecznością cywilizacyjną ery AI. Zanim kanon (dokumenty 101–109) wyjaśni, *co* i *jak* należy zmienić w państwie, ta książka odpowiada na pytanie *po co* i *pod jakimi warunkami*.

Książka ma trzy zadania. **Analityczne**: zestawić tezy TechnoRepubliki z najlepszą dostępną wiedzą i pokazać, gdzie się bronią, a gdzie wymagają korekty. **Strategiczne**: wskazać kolejność działań, mierniki i bezpieczniki, które pozwalają budować zdolność państwa bez ryzyka dominacji. **Popularyzatorskie**: dać każdemu obywatelowi proste narzędzia myślenia o państwie w epoce przełomu technologicznego.

Bezpłatny fragment · CC BY-ND 4.0 · pełna wersja: technorepublika.pl

Jak czytać tę książkę

Rysunek 1. *Mapa myśli publikacji: trzy odpowiedzi na tytułowe pytanie, cztery cele ustroju, bezpieczniki republikańskie, rozważanie filozoficzne i droga TechnoSanacji.*

Książka ma pięć części, które odpowiadają naturalnemu porządkowi myślenia o każdej poważnej zmianie.

- **Część I. Pytanie** rozdziela tytułowe pytanie na trzy osobne pytania i pokazuje, dlaczego era AI zmienia warunki istnienia państwa.
- **Część II. Diagnoza** opisuje Polskę 2026 r. językiem sterowania i przeprowadza dziesięć analiz: polityczną, społeczno-gospodarczą, zasobową, kulturową, technologiczną, prawną, ustrojową, bezpieczeństwa, konwergencji robotów i biotechnologii oraz syntezę.
- **Część III. Rozstrzygnięcie** sprawdza po kolei argument z utopii, z rewolucji i z konieczności oraz przedstawia sześć niezależnych uzasadnień konieczności cywilizacyjnej.

Bezpłatny fragment · CC BY-ND 4.0 · pełna wersja: technorepublika.pl

- **Część IV. Projekt** opisuje TechnoRepublikę jako układ samodzielny, cztery cele ustroju, rozważanie filozoficzne o skutkach przyjęcia konieczności cybernetycznej i zasady kontroli człowieka nad maszyną.
- **Część V. Droga** wyznacza mapę drogową 2026–2035, nowy standard myślenia obywatelskiego, panel wskaźników, ryzyka i werdykt.

Na końcu znajdują się aneksy: rozwinięty słownik pojęć, terminów i skrótów, bibliografia, opis metody i korpusu, miejsce publikacji w Bibliotece oraz metryka dokumentu.

TEZA GŁÓWNA

TechnoRepublika nie jest ani utopią, ani rewolucją w sensie zerwania. Jest **koniecznością warunkową**. Konieczna jest **zdolność** państwa do życia w świecie sztucznej inteligencji, robotów autonomicznych i biotechnologii, bo tempo tych technologii przekracza zdolność uczenia się instytucji XX wieku. Nie jest natomiast przesądzona **forma**, w jakiej tę zdolność zbudujemy. Te same dane, modele i agenci mogą służyć republice albo Techno-Lewiatanowi.

Dlatego odpowiedź brzmi: TechnoRepublika jest **koniecznością cywilizacyjną co do zdolności, wyborem ustrojowym co do formy i rewolucją co do skali, ale nie co do metody**. Cybernetyka dodaje czwarte zdanie: jest też **koniecznością strukturalną** – złożoność ery AI wymaga różnorodności regulatora na wielu skalach naraz, czyli wielu ośrodków decyzji połączonych koordynacją, a nie centralizacji. Trzecia runda badań dodaje piąte: **republika nie jest kosztem zdolności, lecz jedną z dróg do niej**.

Utopią TechnoRepublika staje się wtedy, gdy zapomina, że ta sama zdolność służy też dominacji, a ta sama retoryka efektywności lub suwerenności może maskować przejęcie kontroli.

Co nowego w wydaniu 701

Wydanie 701 rozwija draft redakcyjny z 14 listopada 2026 r. o wyniki trzeciej rundy badań (recenzowana literatura z bazy OpenAlex) i o prośby czytelników. Najważniejsze zmiany:

- **pięć wzmocnień tezy z rundy 3**: demokracja buduje zdolność państwa (rozdz. 7.2); gotowość do AI wyznaczają zdolność administracyjna i egzekwowalność prawa (rozdz. 3.6); „suwerenność" i „bezpieczeństwo" jako słowa-wytrychy dla środków wyjątkowych (rozdz. 6.4); niedominacja zamiast nieingerencji jako kryterium oceny AI w państwie (rozdz. 8.5); realizm co do dywidendy produktywności (rozdz. 2.6);
- **nowa analiza** konwergencji robotów autonomicznych i biotechnologii (rozdz. 4.9) – analiz jest teraz dziesięć;
- **nowy rozdział filozoficzny** (rozdz. 11) o tym, co wynika z przyjęcia konieczności cywilizacyjnej związanej z cybernetyką: dla zdolności państwa, produktywności, suwerenności, odporności oraz dla rent, władzy proceduralnej, zasiedziałych struktur, karteli i monopoli;
- **macierz uzasadnień** (rozdz. 12.3): każdy kluczowy wniosek z sześcioma uzasadnieniami – cybernetycznym, systemowym, sieciowym, technologicznym, ustrojowym i społeczno-gospodarczym;
- **trzynasty bezpiecznik** (kategoria wyjątku tylko z definicją ustawową i terminem wygaśnięcia) i **trzy nowe wskaźniki** w panelu (25 zamiast 22);

Bezpłatny fragment · CC BY-ND 4.0 · pełna wersja: technorepublika.pl

- **język bez skrótów myślowych**: fachowe nazwy cybernetyki zastąpiono opisami funkcji (np. „funkcja tożsamości i kierunku" zamiast oznaczeń numerycznych z modelu systemu żywotnego), a historyczne projekty opisano z nazwy, miejsca i daty;
- **nowe ilustracje**: ponad trzydzieści rysunków, infografik, grafów i map myśli, przygotowanych tak, by najmniejszy tekst miał co najmniej 10 punktów.

Skrót publikacji

Tabela 1. Skrót publikacji „TechnoRepublika – utopia, rewolucja czy konieczność cywilizacyjna ery AI"

Pole	Treść
Pytanie	Czy państwo ery AI, które łączy technologię z kontrolą obywatelską, jest utopią, rewolucją czy koniecznością cywilizacyjną?
Najkrótsza odpowiedź	Konieczność co do zdolności, wybór co do formy, rewolucja co do skali, ale nie co do metody. Cybernetycznie: konieczność wielu ośrodków decyzji z koordynacją. Empirycznie: republika buduje zdolność.
Problem	Tempo technologii ogólnego przeznaczenia (AI, a za nią robotyka i biotechnologia) przekracza zdolność uczenia się instytucji. Luka tempa działa nawet wewnątrz regulatora: obowiązki wysokiego ryzyka AI Act odroczono rozporządzeniem (UE) 2026/1744. Polska ma sprawne efektory (wydaje, buduje, mobilizuje), ale uszkodzone sensory i kanały korekty.
Najważniejsze dowody	Zdolność państwa zwiększa cyfrowy autorytaryzm, ale o skutku decyduje ustrój: autokracje stosują więcej kontroli, niż przewiduje ich zdolność, a demokracje z bezpiecznikami mniej. Każdy rok demokracji podnosi w długim okresie zdolność państwa.
Rozstrzygnięcie	Państwo jako układ samodzielny (receptor – korelator – efektor – akumulator – alimentator – homeostat), z rozproszoną funkcją tożsamości i kierunku, kanałem alarmowym do organów niezależnych, człowiekiem u steru i trzynastoma bezpiecznikami.
Cztery cele	Bezpieczne państwo (odporność totalna, Model 3A), konkurencyjna gospodarka (państwo misji, rynki otwarte dla nowych graczy, suwerenność warstwowa), kreatywne społeczeństwo (sojusz trzech pokoleń, odporność poznawcza), ład cybernetyczny (pętla korekty domknięta na budżecie).
Konsekwencje	Wzrost zdolności państwa, produktywności, suwerenności technologicznej oraz odporności społecznej i militarnej; eliminacja rent, władzy proceduralnej, zasiedziałych struktur, karteli i monopoli przez osiem bezpieczników antyrentowych.
Droga	Legalna rewolucja reguł w oknie krytycznym: 100 dni (receptor), 2027–2029 (suwerenność i korelator), dobrowolne bezpieczniki przed 2 sierpnia 2030 r., ścieżka konstytucyjna art. 235 z referendum, nigdy w stanie nadzwyczajnym.
Dla obywatela	Dziesięć pytań obywatela ery AI: test każdej obietnicy politycznej i każdego systemu AI w państwie.

Charakter publikacji: dokument programowy, analityczny i edukacyjny, przeznaczony do debaty publicznej, eksperckiej i parlamentarnej. Nie stanowi obowiązującego prawa ani opinii prawnej. Liczby z literatury zagranicznej ilustrują mechanizmy i nie są prognozami dla Polski. Wykresy oznaczone jako „schemat" lub „wartości umowne" są ilustracjami modeli, a nie pomiarami. Propozycje autora oznaczono w tekście jako propozycje. Zmiany wymagające zmiany Konstytucji RP są możliwe wyłącznie w trybie jej art. 235 i nigdy w czasie stanu nadzwyczajnego.

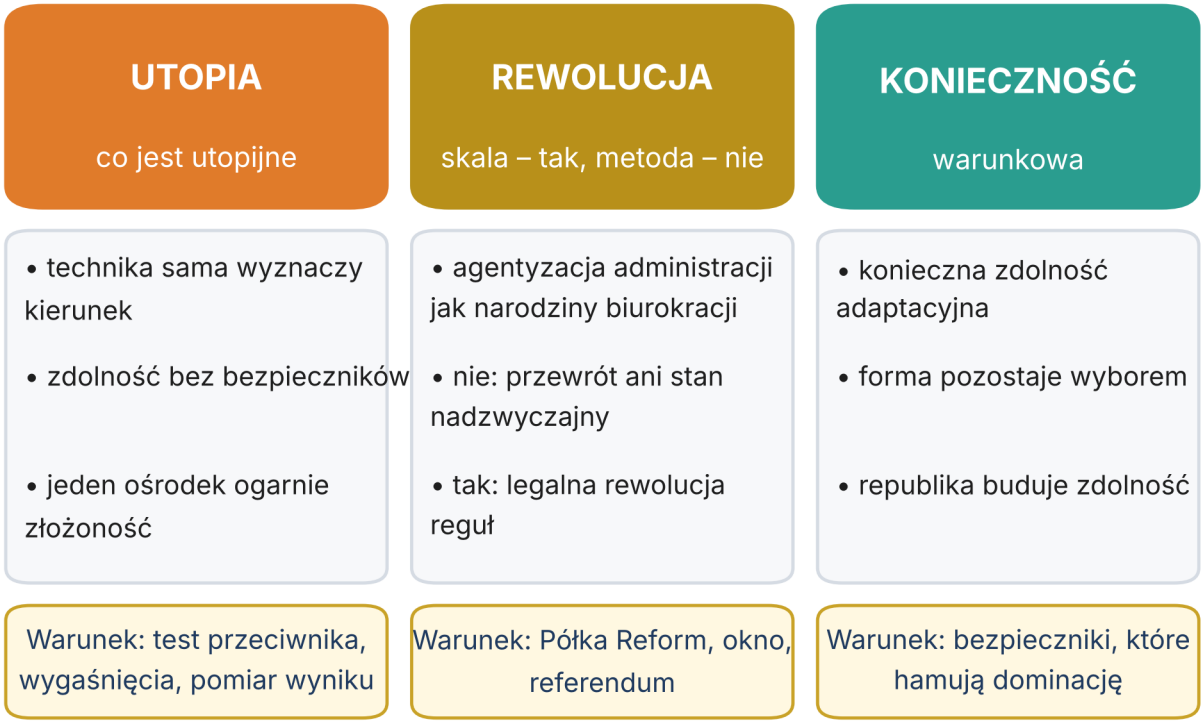
Bezpłatny fragment · CC BY-ND 4.0 · pełna wersja: technorepublika.pl

0. Streszczenie strategiczne

Punkt wyjścia. Sztuczna inteligencja jest technologią ogólnego przeznaczenia, taką jak maszyna parowa czy elektryczność. Różni się od nich tempem. Generatywna AI rozprzestrzenia się w ciągu lat, a nie dziesięcioleci: odsetek firm regularnie jej używających prawie podwoił się w ciągu dziesięciu miesięcy 2024 r. Do AI dołączają roboty autonomiczne i biotechnologia, a wszystkie trzy opierają się na tych samych zasobach: energii, mocy obliczeniowej, danych i talentach. Instytucje państwa uczą się wolniej. Literatura nazywa to luką tempa (*pacing problem*), a najnowszy dowód jest bardzo bliski: sam AI Act, czyli prawo, które miało tę lukę zamknąć, został w lipcu 2026 r. odroczony, bo normy techniczne nie nadążyły.

Diagnoza. Polska w 2026 r. ma **sprawne efektory**: wydaje, buduje, mobilizuje, ma jeden z najwyższych w NATO udziałów wydatków obronnych i dogoniła trzy czwarte średniego poziomu zamożności Unii. Ma jednak **uszkodzone sensory i kanały korekty**: nie mierzy skutków własnych decyzji, ma rozproszony budżet z setkami miliardów złotych długu poza kontrolą Sejmu, jest jedynym krajem UE bez niezależnej rady fiskalnej, a zaufanie do sądu konstytucyjnego spadło do 21%. W języku cybernetyki to regulator, który utracił model regulowanego systemu.

Rozstrzygnięcie. Na tytułowe pytanie odpowiadam trzema zdaniami. **Utopią** jest wiara, że technologia sama wyznaczy kierunek, że zdolność nie potrzebuje bezpieczników i że jeden ośrodek ogarnie złożoność społeczeństwa. **Rewolucją** jest skala zmiany (agentyzacja administracji porównywalna z narodzinami państwa biurokratycznego), ale nie jej metoda: skokowe przejęcie reguł to dokładnie wzorzec autokratycznego legalizmu. **Koniecznością** jest zdolność adaptacyjna państwa, ale nie republika – ta jest wyborem, który trzeba zabezpieczyć.

Rysunek 2. *Werdykt publikacji w trzech kolumnach. Każda kategoria ma swoje ziarno prawdy, swój fałsz i swój warunek rozstrzygający.*

Bezpłatny fragment · CC BY-ND 4.0 · pełna wersja: technorepublika.pl

Najważniejszy dowód. Badania porównawcze pokazują, że wyższa zdolność państwa zwiększa poziom cyfrowego autorytaryzmu, ale **o skutku decyduje ustrój**. Autokracje stosują więcej kontroli cyfrowej, niż przewidywałaby ich zdolność, a demokracje – mniej. Bezpieczniki działają, ale tylko tam, gdzie istnieją. To empiryczne serce tezy o konieczności warunkowej.

Nowe dowody z trzeciej rundy badań. Recenzowana literatura z bazy OpenAlex dodała pięć wzmocnień. Każdy rok demokracji podnosi w długim okresie zdolność państwa, co podważa mit „efektywności autorytarnej". Gotowość administracji do AI wyznaczają zdolność administracyjna i egzekwowalność prawa. Hasła „suwerenności cyfrowej" i „bezpieczeństwa ekonomicznego" bywają wytrychami dla środków wyjątkowych. Kryterium oceny AI w państwie powinna być niedominacja, czyli brak arbitralnej władzy, a nie tylko brak ingerencji. Wreszcie realistyczne szacunki dywidendy produktywności z AI są skromne, więc konieczność przebudowy państwa wynika ze zdolności i odporności, a nie z obietnicy szybkiego wzrostu.

Projekt. TechnoRepublika to państwo zbudowane jak **układ samodzielny**: Naród i sejmiki są receptorem, Senat 100 korelatorem, zintegrowana egzekutywa efektorem, rezerwy strategiczne akumulatorem, budżet, energia i kadry alimentatorami, a Sąd Najwyższy, jednokadencyjność i controlling cybernetyczny homeostatem. Cybernetyka daje tu nie tylko uzasadnienie, ale też ostrzeżenie. Chilijski eksperyment sterowania gospodarką z lat 1971–1973, prowadzony przez Stafforda Beera, deklarował demokrację, a ostatecznie oddał najwyższy poziom sterowania – rozstrzyganie o tym, czym jest państwo i dokąd zmierza – w ręce prezydenta. Dlatego w TechnoRepublice ta **funkcja tożsamości i kierunku jest rozproszona** między Naród, Senat, Sąd Najwyższy i Konstytucję, a kanał alarmowy prowadzi do organów niezależnych od władzy wykonawczej.

Konsekwencje. Przyjęcie konieczności cybernetycznej ma skutki praktyczne. Zwiększa zdolność państwa (pomiar zamiast deklaracji), produktywność (komplementy zamiast licencji), suwerenność technologiczną (koszt wyjścia zamiast autarkii) oraz odporność społeczną i militarną (łagodna degradacja zamiast nagłego załamania). Jednocześnie **eliminuje renty**: władzę pieczątki, renty stanowiskowe w spółkach Skarbu Państwa, renty zamówieniowe, platformowe, kartelowe, regulacyjne i informacyjne. Służy temu osiem bezpieczników antyrentowych, z terminem ważności przywilejów na czele.

Zasada graniczna. Granica między TechnoRepubliką a państwem nadzoru przebiega tam, gdzie kończy się kontrola Narodu nad elitami i maszynami. TechnoRepublika reguluje instytucje, programy i rynki, a **nigdy obywateli**. Zakazuje scoringu obywateli, władczych decyzji maszyn i zmian ustroju w stanie nadzwyczajnym.

RAMKA 0.1. Pięć zdań dla obywatela

1. Technologia nie zapyta nas o zgodę: państwo, które nie nadąży, przejmie cudze reguły, modele i zależności.

2. Ta sama zdolność, która pozwala państwu działać, pozwala mu też dominować – dlatego zdolność musi iść w parze z kontrolą.

3. Rewolucja jest w skali zmiany, nie w metodzie: zmieniamy reguły legalnie, jawnie i z możliwością odwrotu.

4. Człowiek podpisuje regułę, a nie impuls: każda władza algorytmiczna ma właściciela, odwołanie i wyłącznik.

Bezpłatny fragment · CC BY-ND 4.0 · pełna wersja: technorepublika.pl

5. Pierwszy krok jest mały i nie wymaga zmiany Konstytucji: zmierzyć stan państwa, wskazać właściciela każdego wyniku i policzyć koszt wyjścia od każdego dostawcy.

Bezpłatny fragment · CC BY-ND 4.0 · pełna wersja: technorepublika.pl

Koniec bezpłatnego fragmentu

Przeczytałeś okładkę, kartę wydania, spis treści, wstęp i streszczenie strategiczne. Dalej czeka cała odpowiedź na pytanie: utopia, rewolucja czy konieczność?

W pełnej wersji (123 strony):

- Część I–V: pytanie, diagnoza, rozstrzygnięcie, projekt i droga
- 10 analiz, 6 uzasadnień konieczności i 13 bezpieczników republiki
- 35 rysunków, infografik i map myśli oraz panel 25 wskaźników
- Mapa drogowa 2026–2035 i 10 pytań obywatela ery AI
- Rozważanie filozoficzne, słownik pojęć i bibliografia

E-book PDF + EPUB

49 zł

Kup w sklepie technorepublika.pl i pobierz od razu po zakupie. Zeskanuj kod QR albo wejdź na stronę produktu.

https://technorepublika.pl/produkt/technorepublika-utopia-rewolucja-koniecznosc-andrzej-wegrzyn/

Ten bezpłatny fragment (strony 1–16, ta strona i okładka tylna) udostępniono na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-ND 4.0): wolno go kopiować i udostępniać w niezmienionej postaci, z podaniem autora i źródła. Pełna publikacja: © dr Andrzej Węgrzyn 2026, wszelkie prawa zastrzeżone.

Czy państwo ery AI musi wybierać między sprawnością a wolnością?

Sztuczna inteligencja, roboty autonomiczne i biotechnologia zmieniają świat szybciej, niż uczą się instytucje. Państwo, które nie zbuduje własnej zdolności, nie zachowa neutralności – przejmie cudze reguły, modele i zależności. Ta sama zdolność może jednak służyć republice albo państwu nadzoru.

Dr Andrzej Węgrzyn poddaje ideę TechnoRepubliki próbie ponad 28 tysięcy dokumentów naukowych i prawnych. Odpowiedź jest jasna: konieczna jest zdolność, forma pozostaje wyborem, a rewolucja dotyczy skali, nie metody. Co więcej – demokracja w długim okresie buduje zdolność państwa, a nie ją osłabia.

10	analiz obywatelskich
6	uzasadnień konieczności
13	bezpieczników republikańskich
25	wskaźników w panelu regulatora
10	pytań obywatela ery AI
35	rysunków, grafów i map myśli

O autorze

Dr Andrzej Węgrzyn – autor Biblioteki TechnoSanacji i książki „TechnoRepublika. Strategia transformacji Polski". Łączy doświadczenie strategiczne, technologiczne, energetyczne i organizacyjne. Pisze z perspektywy inżyniera i obywatela: o transformacji energetycznej, technologiach przyszłości, sztucznej inteligencji i systemach zarządzania wiedzą oraz o projektowaniu zdolności państwa i pętli sprzężenia zwrotnego.

TechnoSanacja

Biblioteka TechnoSanacji nr 701 · Wydanie I · 2026 · Wszelkie prawa zastrzeżone
technorepublika.pl · technosanacja.pl